

БЕРТОЛТ БРЕХТ РАНЕНИЯТ СОКРАТ

Превод от немски: Венцеслав Константинов, —

chitanka.info

Сократ, синът на акушерката, който чрез изпъстрените си с пиперливи шеги беседи умееше да подтиква приятелите си леко да се освобождават от напълно завършени мисли и по този начин ги даряваше със собствено потомство, а не с копелдаци, каквито повечето учители хързулват на учениците си, бе се прославил не само като най-мъдър, но и като един от най-храбрите гърци. Легендата за неговото мъжество ни изглежда напълно оправдана, когато четем у Платон как бодро и незлобиво той пресушил чашата с отрова, която накрая властите му изпратили заради заслугите му към неговите съграждани. Все пак някои от почитателите му смятат за нужно да говорят и за неговата смелост на бойното поле.

Фактически Сократ е участвал в битката при Делион, и то в редиците на лековъоръжената пехота, понеже нито общественото му положение — бил е общувар, — нито доходите му — бил е философ — са му позволявали да се зачисли в по-изисканите и по-скъпи родове войска. Тъй че смелостта му, както можем да си представим, е била от по-особен вид.

Цялата заран преди битката Сократ се подготвяше за кървавото дело с голямо усърдие, като дъвчеше лук, което според мнението на войниците поддържаше висок боен дух. Неговият скептицизъм по отношение на много неща го правеше лековерен към редица други. Той бе против умозрението и за практическия опит, ето защо не вярваше в боговете, затова пък вярваше в лука.

За съжаление той не почувства никакво въздействие, във всеки случай не незабавно, в мрачно настроение затътри нозе заедно с едно отделение мечоносци, което в гъша колона заемаше позициите си в някакво стърнище. Пред него и зад него крачеха, препъвайки се, момчета от атинските предградия, които му обърнаха внимание, че щитовете на атинския арсенал не са кроени за шишковци като него. Същата мисъл вече бе минала през главата му, само че в малко по-друг вид: тези смешно тесни щитове не могат да прикрият и наполовина един СОЛИДЕН човек.

Размяната на мисли между войника пред него и войника зад него за печалбите на големите оръжейни доставчици от прекалено малките щитове бе прекъсната от командата: „Установявай се!“

Всички насядаха в стърнището, а един капитан смъмри Сократ, понеже се бе опитал да се разположи върху щита си. Той се

разтревожи не толкова от самата забележка, а от факта, че бе направена с приглушен глас: изглежда, неприятелят се намираще някъде наблизо.

Млечнобялата утринна мъгла скриваше местността. Но тропотът и дрънкането на оръжия показваха, че долината е заета от войските.

Сократ с голяма досада си спомни за разговора си от предната вечер с един млад аристократ, когото някога бе срещнал зад кулисите и който сега бе офицер в конницата.

— Гениален план! — му бе обяснил наконтеният глупак. — Пехотата заема позиция и честно и самоотвержено отбива удара на противника. А в това време конницата се устремява в низината и го удря в гръб.

Низината трябва да бе доста далеч вдясно, някъде в мъглата. Навярно там сега се разгръщаше конницата.

Планът се бе сторил на Сократ добър, във всеки случай нелош. Планове винаги са се правили, особено когато противникът разполага с по-големи сили. В действителност обаче се завързваше просто бой, по-точно започваше клане и се настъпваше не там, където предписваше планът, а където допускаше врагът.

Сега, в мъждивата светлина на утрото, планът се стори на Сократ направо жалък. Какво значеше това: пехотата отбива удара на противника? Поначало всеки е радостен, ако му се удаде да избегне удара, а тук излиза, че едва ли не е цяло изкуство да го приемеш върху себе си! Лошото бе, че сам пълководецът бе от кавалерията.

Толкова много лук нямаше на пазара, колкото бе нужен на простия човечец.

И колко противоестественно беше в такъв ранен час, вместо да си лежиш в ложето, да седиш на голата земя сред някакво си поле с най-малко десет фунта желязо на плещите и с месарски нож в ръка! Никой не отрича, че градът трябва да се защитава, щом веднъж е нападнат, иначе после няма да се отървеш от неприятности. Но пита се: защо градът бе нападнат? Защото корабопритежателите, винопроизводителите и търговците на роби в Мала Азия се бяха изпречили на пътя на персийските корабопритежатели, винопроизводители и търговци на роби! Няма що, хубава причина!

Изведнъж всички изтръпнаха. От мъглата вляво долетя глух рев, примесен със звън на метал. Шумът бързо нарастваше и ставаше все по-отчетлив. Атаката на персите бе започнала.

Цялото отделение скочи на крака. Всички ококориха очи и се завзираха в мъглата. На десетина крачки от Сократ някой падна на колене и плетейки език, запризовава боговете. „Много късно“, помисли си Сократ.

И тутакси, сякаш в отговор, някъде по-нататък вдясно се разнесе отчаян рев. И като че викът за помощ бързо премина в предсмъртен стон. През мъглата профуча нещо продълговато, блестящо. Копие!

А след това сред изпаренията се появиха все още неясни, едри войнишки фигури: неприятелят!

Сократ, поразен от мисълта, че е чакал може би прекалено дълго, тромаво се обърна и търти да бяга. Ризницата и тежките метални набедреници доста му пречеха. Те бяха далеч по-опасни от щитовете: тях не можеш просто да захвърлиш.

Пъхтейки, философът тичаше през стърнището. Всичко зависеше от това, дали ще спечели достатъчно преднина. А може би храбрите момчета там зад гърба му ще поемат върху себе си удара на противника за известно време.

Изведнъж го прониза адска болка. Лявото му стъпало гореше, Сократ мислеше, че няма да издържи. Стенейки, той се тръшна на земята, но тутакси скочи с нов болезнен вик. С блуждаещ поглед Сократ се озърна и разбра всичко. Бе попаднал сред някакви трънаци?

Наоколо му се простираха ниски преплетени храсти с много остри бодли. В петата му се бе забил, изглежда, точно такъв шип. Предпазливо, със сълзящи очи, Сократ затърси някое местенце, където да може да седне. Той подскочи два-три пъти на здравия си крак и така описа кръг, преди да се отпусне за втори път на земята. Трябваше незабавно да извади тръна.

Сократ напрегнато се вслушваше в шума на боя: той се водеше доста надалеч и от двете му страни, но точно напред, на не повече от стотина крачки. Във всеки случай му се струваше, че шумът се приближава бавно, но сигурно.

Не можеше да свали сандала си. Трънът бе пробил тънката подметка и бе навлязъл дълбоко в петата му. На какво приличаше това: на войниците, защитаващи родината от врага, да се дават такива тънки обуца! И най-слабото докосване до сандала предизвикваше пареща болка. Изтощен, бедният философ отпусна едрите си плещи. Какво да прави?

Помръкналият му поглед се спря върху меча, търкалящ се наблизко. В мозъка му проблесна мисъл, по-желана от която и да е друга във философски спор. Не би ли могъл да употреби меча вместо нож? Улови го в ръка.

В този миг дочу глухи стъпки. През храстите си пробиваше път неголям отряд войници. Слава на боговете, бяха свои! Когато го забелязаха, те се спряха за няколко секунди и Сократ чу как един от тях каза: „Това е обуцарят.“ След това отминаха.

Сега обаче долетя шум и отляво. Там се носеха команди на чужд език. Персите!

Сократ се опита да застане отново на краката си, това ще рече на десния си крак, като се подпираше на меча си, малко късичък за целта. И тогава отляво, върху малката полянка между храстите, той видя да изниква кълбо от сражаващи се бойци. До слуха му достигнаха охкания и удари на тъпо желязо върху желязо и кожа.

Отчаян, той закуцука върху здравия си крак назад, но се препъна, без да иска, стъпи на ранения си крак и стенойки, се строполи на земята. И когато сражаващото се кълбо, което не бе голямо — може би двадесетина или тридесетина човека, — го доближи на няколко крачки, философът все така седеше на задника си между две трънки и безпомощно гледаше враговете.

Беше му невъзможно да се движи. Съгласен бе на всичко, само да не изпита още веднъж тази ужасна болка в петата си. Не знаейки какво да прави, той изведнъж се разкрещя с всичка сила:

— Трето отделение, насам! Натрийте им муцуните, момчета!

И в същото време той се видя как улови меча и започна да го размахва в кръг, защото пред него застана, изникнал от храсталака, един персийски войник с копие. Копието полетя встрани, увличайки със себе си войника.

И Сократ се чу за втори път да крещи:

— Повече нито крачка назад, момчета! Сега вече са ни в ръцете, пипнахме ги, кучешките синове! Крапол, с шесто отделение напред! Нулос, заобиколи отдясно! Ще разкъсам на парчета всеки, който отстъпи!

За свое учудване Сократ видя до себе си двама от своите, които бяха втреничили в него ужасени погледи.

— Крещете — пошепна им той, — крещете за бога!

Единият зяпна от уплаха, но другият наистина закрепця нещо. А персиецът пред тях с мъка се изправи и хукна в храсталака.

Откъм поляната надойдоха, залитайки, още десетина изтощени бойци. Чули виковете, персите бяха ударили на бяг. Страхуваха се от засада.

— Какво става тук? — запита един от земляците на Сократ, виждайки го все така да седи на земята.

— Нищо — отвърна той. — Не стойте така и стига сте се кокорили в мен! По-добре тичайте насам-натам и давайте команди, за да не забележат оттатък, че сме толкова малко.

— Не е ли най-добре да се оттеглим — каза колебливо войникът.

— Нито крачка назад! — възрази Сократ. — Нима сте страхопъзльовци?

И понеже за войника не е достатъчно да изпитва страх, но трябва да му работи и късметът, всички изведнъж дочуха далечен, ала съвсем ясен конски тропот и яростни викове, а тези викове бяха на гръцки език!

Всеки знае какво съкрушително поражение претърпяха персите този ден. То сложи край на войната.

Когато Алкивиад начело на своята конница се появи сред обраслото с тръни поле, той видя как отряд пехотинци носи на рамене някакъв дебел човек. Пълководецът поспря коня си и разпозна в него Сократ, а войниците му разказаха как този човек със своята непоколебима твърдост бе задържал огъващите се бойни редици.

Отнесоха Сократ с триумф в обоза. Там въпреки протестите му той бе настанен върху една продоволствена кола. Заобиколен от потни, възбудено крещящи войници, философът се завърна в столицата.

На ръце го отнесоха в малкия му дом.

Ксантипа, жена му, тъкмо бе сложила да се вари за него бобена чорба. Коленичила пред огнището, тя раздухваше огъня с издути бузи и от време на време хвърляше поглед към мъжа си. Той все още седеше на стола, където го бяха оставили бойните му другари.

— Какво се е случило с ТЕБ? — попита тя подозрително.

— С мене? — промърмори той. — Нищо.

— Ами тогава какви са тези приказки за някакви си твои подвизи? — поиска да узнае повече тя.

— Преувеличения — каза той. — М-м, как приятно мирише!

— Как може да мирише, и при това приятно, когато още не съм разпалила огъня! Ти пак си се правил на глупак, така ли? — каза тя гневно. — А пък аз отново ще слушам утре смеховете на хората, когато отида за хляб.

— Съвсем не съм се правил на глупак, а се бих.

— Сигурно си бил пиан.

— Не. Задържах войниците, когато започнаха да отстъпват.

— Ти себе си не можеш задържа, та камо ли другиго! — каза тя, изправяйки се, понеже огънят пламна. — Подай ми солницата от масата.

— Не знам дали... — каза Сократ бавно и замислено. — Не знам дали не е най-добре изобщо да не хапвам. Нещо стомахът ми не е в ред.

— Нали ти казах, че си пиан. Я се опитай да станеш и да се поразходиш из стаята, тогава ще видим.

Несправедливите й упреци го дразнеха, но той за нищо на света не би станал, защото не искаше да й покаже, че не може да стъпва на крака си. Ксантипа бе страшно умна, когато се касаеше да открие нещо неблагоприятно за него. А какво по-неблагоприятно от това, да се изкара наяве истинската причина за неговата твърдост в боя!

Тя продължаваше да шета около котлето върху огнището, а междуременно му излагаше мислите си.

— Убедена съм, че твоите знатни приятели отново са ти намерили някое топло местенце най-отзад, близо до походната кухня. Тъй че това си е чисто мошеничество!

Сократ гледеше с измъчен вид през прозорчето. По уличката преминаваха множество хора с бели фенери в ръце. Атиняни празнуваха победата.

Влиятелните му приятели дори не се и бяха опитали да сторят нещо подобно за него. А и той не би го приел, във всеки случай не без възражение.

— А може би са сметнали, че е редно обуцарят да удря крак заедно с всички? Та те няма да си мръднат и малкия пръст за тебе! Той е обуцар, казват те, и трябва да си остане обуцар. Как иначе ще можем да ходим при него в мръсната му дупка и там с часове да си чешем езиците, а хората да говорят: я, вижте, това обуцар ли е, или не, та

тези знатни господа не се гнусят да седят с него и да приказват за филерсофия. Мръсна паплач!

— Казва се филерфобия — рече той равнодушно.

Тя му хвърли враждебен поглед.

— Не ме поучавай непрекъснато! Знам, че съм необразована. Но ако не бях аз, ти не би имал никой, който да ти приготвя чебъра с вода, та да си миеш от време на време краката.

Сократ потръпна, но се надяваше, че тя не е забелязала. Днес по никакъв начин не биваше да си мие краката! Слава на боговете, Ксантипа продължи своите приказки.

— Значи, пиян не си бил, а и топло местенце не са ти осигурили. Излиза, че наистина си се държал като главорез. А може би и ръцете ти са оцапани с кръв, така ли? А пък аз само да размажа паяк на стената, ти ревшаш. Не, не ми се вярва наистина да си се проявил като мъж! Но все пак сигурно си направил нещо, та да те тупат тъй по рамото. Можеш да бъдеш спокоен, истината няма да ми избяга!

Бобената чорбица бе вече готова. Тя миришеше съблазнително. Ксантипа свали котлето от огъня. Като придържаше с крайчеца на полата си дръжката му, тя го сложи на масата и засърба.

Сократ поразмисли дали не е по-добре да си възвърне апетита. Мисълта, че в такъв случай ще трябва да отиде на масата, го възпря навреме.

На душата му бе тягостно. Ясно чувстваше, че свадата още не е отминала. Сигурно в най-близко време ще има какви ли не неприятности. Не можеш да решиш изхода на една битка срещу персите и да си останеш на спокойствие! Сега, в първото опиянение от победата, никой, естествено, не мислеше за онзи, който я бе донесъл. Всеки бе зает главно с това, да разтръбява собствените си подвизи. Но утре или вдругиден, когато станеше ясно, че всеки претендира за лаври и ги оспорва на другите, хората щяха да се радват да могат да натрият някому носа, като обявят обуцаря за истинския герой. И без това много-много не обичаха Алкивиад. С какво удоволствие биха му подвикнали: „Алкивиад, победата спечели ти, но я извоюва един обуцар!“

А болката от тръна в петата ставаше все по-нетърпима. Ако не събуеше час по-скоро сандала си, можеше да получи отравяне на кръвта.

— Не мляскай така! — каза той разсеяно. Жената така си и остана с лъжица в устата.

— Какво правя?

— Нищо, нищо — заоправдава се той уплашено. — Тъкмо си мислех нещо.

Извън себе си от гняв, Ксантипа се изправи, сложи котлето на огнището и излезе от стаята.

Сократ облекчено въздъхна. Бързо се надигна от стола и заподскача към ложето си, като се озърташе страхливо. Когато Ксантипа се върна да вземе шала си за излизане, тя подозрително изгледа мъжа си, който лежеше неподвижно в покрития с кожа хамак. За миг си помисли, че може би е нещо болен и дори се канеше да го попита, тъй като му бе много предана, но се разколеба и нацупена излезе от стаята. Със съседката отидоха да видят празненствата.

Сократ спа лошо и неспокойно, събуди се угрижен. Сандала си бе свалил, но не бе успял да извади тръна. Кракът му бе силно оттекъл.

Тази сутрин жена му изглеждаше по-сговорчива. Снощи тя бе чула целия град да говори за мъжа ѝ. Изглежда, действително се бе случило нещо, та всички бяха в такъв възторг. Все пак умът ѝ не можеше да го побере, че той е задържал бойните редици на персите. „Само не и той — мислеше си тя. — Да задържи с въпросите си цяло събрание, да, това може, но не и бойните редици на врага.“ Така че какво ли бе станало?

Объркана бе до такава степен, че му донесе закуската от козе мляко в ложето.

Той явно нямаше намерение да става.

— Не искаш ли да се поразходиш? — попита тя.

— Не искам — измърмори той.

Така не се отговаряше на един учтив въпрос на жена, но Ксантипа си помисли, че той навярно не желае да се излага на погледите на хората, и затова си замълча.

Още от сутринта дойдоха гости. Това бяха неколцина млади хора, синове на заможни родители — обикновената му среда. Те се отнасяха с него като със свой учител, а някои дори водеха записки, когато им говореше, като че бе нещо кой знае какво.

Днес те побързаха да му разкажат, че славата му гърми из цяла Атина. За философията това било историческа дата. (Значи, все пак

беше права, казваше се филерсофия, а не другояче!) Сократ доказал, че великият мислител е способен и на велики дела.

Сократ ги слушаше внимателно без обичайната насмешка. Докато те говореха, струваше му се, че чува от много далеч, тъй както се долавя далечна буря, страхотен смях, смеха на цял един град, на цяла страна, още далечен, но неудържимо нарастващ, приближаващ се, увличащ всекиго: минувачите по улиците, търговците и политиците на пазара, занаятчиите в тесните им магазинчета.

— Всичко, което говорите, е чиста глупост — заяви той с внезапна решимост. — Не съм извършил нищо. По лицата им цъфнаха усмивки и те се спогледаха.

А един от тях каза:

— Точно както говорехме! Знаехме, че ти така ще погледнеш на нещата. „Какво толкова изведнъж сте се развикали? — запитахме префърцунените младежи пред гимназионите. — Десет години Сократ извършваше най-великите подвизи на духа, а никой не искаше и да чуе за него. А сега, когато е спечелил едно сражение, цяла Атина говори за него. Нима не виждате — казахме ние — колко срамно е всичко това!“

Сократ изохка.

— Но аз не съм спечелил никакво сражение. Само се защитавах, понеже ме нападаха. Тази битка въобще не ме интересуваше. Нито съм търговец на оръжия, нито пък притежавам лозя в покрайнините на града. Аз дори не знаех за какво всъщност трябва да се бия. Около себе си виждах само разумни хора, жители на предградията, които нямат никакъв интерес от подобни сражения, и аз вършех същото, каквото и те, може би само малко преди тях.

Приятелите му бяха като поразени.

— Виждате ли — завикаха те, — същото казахме и ние: той не е вършил нищо, а само се е защитавал. Това е неговият маниер да печели битки. Позволи ни да се върнем бързо в гимназионите. Там имаме разговор тъкмо на тази тема и го прекъснахме само за да те поздравим.

И те тръгнаха, увлечени в сладостен спор.

Сократ лежеше, пъхнал ръце под главата си, и мълчаливо се взираше в опушения таван. Мрачните му предчувствия не го бяха излъгали.

Жена му го наблюдаваше от ъгъла на стаята и механично кърпеше някаква стара пола.

Изведнъж тя каза тихо:

— Всъщност каква е работата?

Той се сепна и неуверено я погледна.

Тя бе едно съсипано от работа същество с плоска като дъска гръд и тъжни очи. Той знаеше, че може да ѝ се довери. Тя щеше да си остане на негова страна дори ако учениците му започнеха да говорят: „Сократ ли? Това не е ли онзи презрян обуцар, който не признава боговете?“ Тя не бе сполучила с него, но не се оплакваше пред никого освен пред самия Сократ. Досега нямаше вечер, в която да не намери на прозореца парче хляб и сланина, когато късно се прибираще гладен вкъщи от заможните си ученици.

Питаеше се дали да ѝ каже всичко. Но си помисли, че в най-скоро време ще му се наложи да изговори в нейно присъствие цял куп лъжи и лицемерни приказки, когато дойдат хора като тези днес и задърдорят за подвизите му. А това той не можеше да стори, ако тя знаеше истината, понеже я уважаваше.

Тъй че остави нещата, както си бяха, и само каза:

— Студената ти бобена чорба от снощи е усмърдяла цялата стая.

Тя отново хвърли към него само един недоверчив поглед. Естествено, те не можеха да си позволят да изхвърлят ядене. Той просто търсеше нещо, с което да отвлече вниманието ѝ.

В нея растеше убеждението, че с него се е случило нещо. Защо не ставаше от леглото? Наистина той винаги ставаше късно, но само защото късно лягаше. А вчера си легна съвсем рано. Днес целият град бе на крак по случай празнуването на победата. Всички продавници в уличката бяха затворени. Рано, в пет часа, се бе завърнала част от конницата, която преследваше неприятеля, всички бяха чули конския тропот. А тъкмо човешките навалици бяха страстта на Сократ. В такива дни той обикаляше от сутрин до вечер и завързваше навсякъде разговори. Така че защо не ставаше?

Вратата се затъмни и влязоха четири длъжностни лица. Те застанаха наред стаята и едно от тях заяви със служебен, но извънредно учтив тон, че имал нареждането да съпроводи Сократ до ареопага. Сам пълководецът Алкивиад бил внесъл предложение да му се въздадат почести за военните успехи.

Сдържан шепот откъм уличката показваше, че съседите се бяха събрали пред къщата.

Сократ почувства, че го избива пот. Разбираше, че сега трябва да стане и дори да не тръгнеше с тях, поне да им каже прав две-три любезни думи и да ги изпрати до вратата. А знаеше, че няма да може да направи повече от две крачки. А тогава те щяха да погледнат крака му и да разберат всичко. И ще започне страхотният смях — сега, още тук.

И вместо да стане, той се отпусна на твърдата си възглавница и унило каза:

— Нямам нужда от никакви почести. Предайте на ареопага, че съм се уговорил вече с неколцина приятели да се видим в единадесет часа, за да обсъдим един философски въпрос, който особено ни интересува. Така че за голямо съжаление няма да мога да дойда. И въобще мен никак не ме бива за публични церемонии, а съм крайно уморен.

Последното Сократ добави, понеже го обзе яд, че е забъркал тук философията, а първото каза, защото се надяваше, че най-лесно ще се отърве от тях с грубост.

Длъжностните лица разбираха и от такъв език, завъртяха се на токове и излязоха вън, като настъпваха по краката насъбралите се.

— Ще видиш, те ще те научат как се уважават представители на властта — каза жена му гневно и отиде в кухнята.

Сократ почака, докато тя се скри, след това бързо извърна тежкото си туловище и без да изпуска от поглед вратата, приседна на края на хамака и с безкрайна предпазливост опита да стъпи на болния си крак.

Изглеждаше безнадеждно.

Целият в пот, той си легна обратно.

Така мина половин час. Сократ взе книга и зачете.

Когато държеше крака си спокойно, не усещаше почти нищо.

След това дойде приятелят му Антистен. Без да сваля дебелилото си наметало, той застана до ложето и впери поглед в Сократ, конвулсивно покашляйки и почесвайки сплъстената си брада и шията.

— Още ли лежиш? Мислех, че ще намеря само Ксантипа. Затова се вдигнах да попитам за тебе. Бях много настинал и затова не можах вчера да взема участие в битката.

— Седни — каза кратко Сократ.

Антистен примъкна един стол от ъгъла и приседна до приятеля си.

— Довечера започвам отново занятията. Нямам никаква причина да отлагам повече.

— Да, разбира се.

— Аз, естествено, се съмнявах дали ще дойдат. Днес навсякъде пируват. Но идвайки насам, срещнах младия Фестон и когато му казах, че вечерта ще дам урок по алгебра, той бе просто във възторг. Казах, че може да дойде и с шлем. Протагор и другите ще се пукнат от яд, когато чуят, че при Антистен се е преподавало алгебра още първата вечер след битката.

Сократ леко се полюшваше в хамака си, като се отгласкваше с длан от малко полегатата стена. Той изпитателно се взираше в приятеля си със своите големи, леко изпъкнали очи.

— Не срещна ли някой друг?

— О, сума ти хора!

Сократ гледаше навъсено в тавана. Да каже ли на Антистен истината? Беше почти сигурен в него. Сам той никога не взимаше пари за уроците си, така че не представляваше конкуренция за Антистен. Може би си струваше да му довери затрудненията си.

С искрящи очи като на скакалец Антистен се взираше любопитно в приятеля си и му зарзправя:

— А Горгий обикаля града и разказва на всеки срещнат, че ти, изглежда, си плюл на петите си, но от страх си объркал посоката и си побягнал напред. Неколцина от нашите най-добри младежи се канят да го пердашат за тези му думи.

Неприятно изненадан, Сократ се обърна към него.

— Глупости! — каза той ядосано.

Изведнъж му стана ясно какво оръжие даваше в ръцете на враговете си, ако разкриеше картите си.

През нощта, вече на разсъмване, му бе минало през ум, че би могъл да представи цялата работа като експеримент и да каже, че е искал да види колко голямо е лековерието на хората. „Двадесет години вече как по всички кръстопътища уча на пацифизъм, а е достатъчно да се пусне само някакъв слух и моите собствени ученици са готови да ме обявят за кръвожадно чудовище“ и т.н., и т.н. Но в такъв случай сражението не биваше да е спечелено. Очевидно сега бяха лоши

времена за пацифизъм. След поражение дори и висшите кръгове ставаха за кратко време пацифисти, а след победа дори и хората от низините се превръщаха във военнoлюбци поне докато забележат, че за тях победата не се отличава много от поражението. Не, с пацифизъм сега не можеш да вземеш ума на никого.

Откъм уличката се чу конски тропот. Пред дома на Сократ спряха ездачи и в стаята влезе със своята стремителна походка Алкивиад.

— Здравей, Антистен! Как вървят философските работи? Сократ, нашите старейшини са извън себе си от гняв! — извика той сияещ. — Твоят отговор предизвика в ареопага истинска буря. За да си направя шегата, промених предложението си да те наградят с лавров венец с предложение да те наградят с петдесет тояги. Това, естествено, ги ядоса, понеже отговаря точно на настроението им. Но ти все таки трябва да дойдеш. Ще отидем двамата, пеша.

Сократ въздъхна. С младия Алкивиад бяха в много добри отношения. Често бяха пийвали заедно. Похвално бе от негова страна да навести приятеля си. Сигурно го бе направил не само от желание да ядоса ареопага, макар че и това му правеше чест и заслужаваше подкрепа.

Продължавайки да се люлее в хамака си, Сократ бавно каза:

— Прибързаната работа е вятър, който събаря скелето на постройката. Седни!

Алкивиад се разсмя и придърпа един стол към себе си. Преди да седне, той учтиво се поклони на Ксантипа, която стоеше на кухненската врата и бършеше в полата мокрите си ръце.

— Вие философите сте чуден народ — каза той малко нетърпеливо. — А може би ти вече съжеляваш, че си ни помогнал да спечелим сражението. Сигурно Антистен вече ти е обърнал внимание, че за това липсват „достатъчно основания“?

— Ние говорихме за алгебра — каза Антистен бързо и отново се разкашля.

Алкивиад се ухили.

— Не съм и очаквал нещо друго. Но ти не искаш да се вдига много шум, нали? Е, по моему това беше просто храброст. Ако ти харесва, смятай, че тук няма нищо особено, но има ли нещо особено в шепата лаврови листа? Хайде, стисни зъби, старче, и го понеси. Всичко

ще свърши бързо и безболезнено. А след това ще му сръбнем по чашка.

Той с любопитство наблюдаваше набитото, едро тяло на Сократ, което се люлееше сега доста силно.

А Сократ мислеше трескаво. Хрумнало му бе какво да отговори. Можеше да каже, че предишната вечер или тази сутрин си е навехнал крака. Например когато войниците са го свалили от раменете си. В това се криеше и определена поука. Случката показваше колко лесно човек може да пострада от уважението на съотечествениците си.

Без да престава да се люлее, Сократ се приповдигна и седна, после потърка с дясната си длан голата си лява ръка и бавно каза:

— Работата е там, че кракът ми...

При тези думи погледът му, който не бе много уверен, понеже философът тъкмо се канеше да произнесе първата истинска лъжа — до този момент само си бе мълчал — се спря на Ксантипа, която все така стоеше до кухненската врата.

И изведнъж езикът му се заплете. Сократ тутакси загуби всякакво желание да съчинява истории. Та кракът му не бе навехнат.

Хамакът престана да се люлее.

— Слушай, Алкивиад — каза Сократ решително със съвсем бодър глас, — тук за никакво мъжество не може да става и дума. Още щом започна сражението, а това ще рече, щом зърнах първите персийски войници, аз си плюх на петите и ударих на бяг, и то във върна посока, назад. Но там се заврях в някакви трънаци. В крака ми се заби един трън, та не можех да направя крачка. Тогава като полудял заразмахвах меча си и едва не повалих неколцина от нашите. В отчаянието си крещях за някакви измислени бойни отделения, за да си помислят персите, че сме повече, което бе чиста глупост, тъй като те, естествено, не разбират гръцки. От друга страна, те, изглежда, са били доста изнервени. След всичко, което е трябвало да изтърпят при настъплението, просто не са могли да издържат на моите викове. За миг те се забавиха и тогава вече дойде нашата конница. Това е всичко.

Няколко секунди в стаята бе съвсем тихо. Алкивиад бе втренчил поглед в Сократ. Антистен се покашляше, закривайки устата си с ръка — този път съвсем непресторено. А откъм кухненската врата, където стоеше Ксантипа, се разнесе звучен смях.

Тогава Антистен каза сухо:

— И ти, естествено, не можеше да отидеш в ареопага и там да закуцукаш нагоре по стълбището, за да получиш лавровия венец. Разбирам...

Алкивиад се облегна назад на стола си и с присвити очи заразглежда философа в ложето. Нито Сократ, нито Антистен извъръщаха към него поглед.

След това той отново се приведе напред и обхвана с ръце коляното си. Тясното му момчешко лице едва забележимо потрепваше, но не издаваше нито чувствата, нито мислите му.

— Защо не каза, че си ранен някъде другаде? — попита той.

— Защото си убодох именно петата — отвърна Сократ грубо.

— О, затова ли? — каза Алкивиад. — Разбирам!

Той бързо скочи и се приближи до хамака.

— Жалко, че не взех със себе си собствения си венец; дадох го на моя довереник да го подържи. Иначе щях още сега да ти го оставя. Повярвай ми, че те смятам за достатъчно храбър. Не познавам никого, който при тези обстоятелства би разказал това, което ти разказа!

И той бързо излезе.

Когато по-късно Ксантипа изми крака му и извади тръна, тя намусено каза:

— А можеше да получиш отравяне на кръвта!

— Най-малко — отвърна философът.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.